

No svjesni smo činjenice da je autorova osnovna namjera bila opisati martirij trojice košičkih mučenika, pa je sveobuhvatnija analiza izostala. Ovo ističemo zbog toga što se u pojedinim dijelovima teksta ipak upuštao u te analize.

Franko Mirošević

Jozo MAREVIĆ, **Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik**, sv. I–II, Zagreb, 2000., 3650 str.

Koncem svibnja 2000. godine objelodanjen je *Latinsko-hrvatski enciklopedijski rječnik* u nakladi Marke i Matice hrvatske. Djelatnosti oko pripreme rukopisa (oko 750 autorskih araka) usmjeravane su i vođene tako da rječnik ugleda svjetlo dana baš u povodu najvećeg civilizacijskog jubileja – 2000 godina kršćanstva. Rječnik je objelodanjen i u godini naših jubileja: 550. obljetnice rođenja oca hrvatske književnosti Marka Marulića, 500. obljetnice njegova glavnog djela »Judite«, 1000. obljetnice Dubrovačke biskupije i 300. obljetnice Splitske klasične gimnazije i Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu.

Izlaskom iz tiska ovaj rječnik ispunjava višestoljetna iščekivanja i udovoljava znanstvenim potrebama upravo za rječnikom takvog tipa. U njemu su, istodobno, revidirane i reafirmirane neke znanstvene činjenice koje su prije stotinjak godina u drugim rječnicima pogrešno i za hrvatski narod štetno tumačene, poslane u svijet znanosti, posebice leksikografije.

Budući da je riječ o rječniku koji, bez ikakve dvojbe, opravdava epitet *Lexicon totius Latinitatis* (od klasičnog, postklasičnog i medijevalnog pa do onog najnovijeg; od jezika Cicerona, Livija, Tacita ... pa preko naših latinista Hermana Dalmatina, Marka Marulića, Ruđera Boškovića, od Tome Akvinskog do Leibnitza, od crkvenih otaca do rimskog kruga oko časopisa »Latinitas« i najvećih živućih latinista kao što su Egger, Bologne, Pekkanen i dr.), a kako, ujedno, ispunjava leksikografske enciklopedijske zahtjeve, razvidno je da je tijekom godina autor prikupio golemu građu iz djela više od 300 pisaca, počevši od najstarijih rimskih pisaca do latinista našega stoljeća. Autor je, osim navedenoga, ekscerptirao na stotine dokumenata, anonimnih djela, statuta, zbirki, kodeksa, povelja i privilegija, spisa notarskih kancelarija i sl. Za nas je navlastito važno da je u Marevićevu rječniku također zastupljen cjelokupni hrvatski latinitet, od raznih darovnica do zapisnika Hrvatskoga sabora, od gradskih zakonika do životopisâ.

Hrvatskoj znanosti ovaj rječnik dolazi u pravi trenutak jer dosadašnji nisu zadovoljavali njezine potrebe. Autorova je intencija bila da za naše kulturne prilike i današnje potrebe priredi takav latinski rječnik koji će zadovoljiti potrebe ne samo užih stručnjaka, klasičnih filologa, nego i znanstvenika raznih profila pa i šire javnosti. Tako koncipiran i izrađen rječnik jasno pokazuje da latinski jezik više nije mrtav nego u pravom smislu riječi živ jezik, sposoban da se njime sve imenuje i izrazi, osposobljen za suvremenu komunikaciju na svim razinama života.

Prava vrijednost ovoga rječnika ogleda se u prevođenju latinskih riječi i izraza koje se svuda, u cijelom opsegu odlikuje potpunošću, preciznošću, iznijansiranošću, jasnoćom, a nadasve prenošenjem u duhu hrvatskog književnog jezika. Tako je Marevićev rječnik ne

samo originalan i epohalan doprinos latinistici nego i sjajan doprinos hrvatskom standardnom jeziku, kroatistici.

Valja napose naglasiti da Marevićev rječnik korisnika nigdje ne ostavlja u nedoumici. U njemu je sve jasno, sve je objašnjeno, sve je prevedeno, razumljivo i precizno točno. U tome je njegova velika uporabna vrijednost, prednost i izuzetnost u odnosu na sve druge dosadašnje rječnike. U njemu nisu prevedene samo natuknice nego i cijeli, ma kako opširan kontekst u kojemu su one navedene s vrlo bogatom argumentacijom, kako bi maksimalno pojačao uporabljivost ovoga rječnika, autor ga je opremio i brojnim dodacima koji skromnije osposobljenim korisnicima olakšavaju snalaženje u problematici koju nameće poznavanje latinskog jezika. Prema svemu izloženom može se zaključiti da je uporabna vrijednost Marevićeva rječnika šira od nacionalnih okvira. Uz neke manje preinake i dorade mogao bi se prevesti na strani jezik.

Ovim rječnikom autor je otišao korak dalje u odnosu na njegov Hrvatsko-latinski enciklopedijski rječnik iz 1997. koji je po svom opsegu u nacionalnoj leksikografiji bez usporedbe jer neme prethodnika, a tako koncipiran nema parnjaka ni izvan hrvatskih granica. Za Marevićev Hrvatsko-latinski enciklopedijski rječnik akademik Radoslav Katičić je rekao: »Niti jedan uporediv rječnik od svih koji danas postoje na svijetu nije ni približno tako potpun i obuhvatan. Pisac Hrvatsko-latinskog enciklopedijskog rječnika nije dakle imao ni uzora ni uzorka, ništa o što bi se u cjelini mogao osloniti. Sam je morao skupljati, razvrstavati i uređivati. Posao je to kojega je golemost i težina tolika da nadilazi sve što čitatelj po običnom ljudskom iskustvu sa sličnim radom može sebi predstaviti. Dobili smo tako opsežan enciklopedijski rječnik hrvatskog jezika kakvu na daleko nema slična. Ta dva golemo sveska predstavljaju jedinstven pothvat ne samo u latinskoj, nego, to valja posebno naglasiti, i hrvatskoj leksikografiji.«

Valja ovdje istaknuti i naglasiti da je Jozo Marević obavio onaj i onakav znanstveni i leksikografski posao što u znanstvenoj i jezičnoj praksi rade cijeli timovi znanstvenika jezikoslovaca.

Širok je spektar korisnika ovoga rječnika. Za njim će jednako posegnuti prirodoslovci kao i znanstvenici i istraživači humanističkih i društvenih usmjerenja. Rječnik, dakle, obuhvaća sva područja ljudskoga znanja i iskustva, uključujući i ona najnovija: biogenetiku, aeronautiku, informatiku i komunikologiju.

S obzirom na navedeno, preporučujemo ga svim čitateljima. Može se nabaviti kod nakladnika (Marka) Kralja Stjepana Tomaševića 9, Velika Gorica (tel.: 01 622 5738 i 098/ 382 350).

Franko Mirošević

Zdenko RADELIĆ, Božidar Magovac. *S Radićem između Mačeka i Hebranga*, Zagreb 1999., 262 str.

U izdanju Hrvatskog instituta za povijest i izdavačke kuće Dom i svijet nedavno je iz tiska izašla knjiga »Božidar Magovac. S Radićem između Mačeka i Hebranga«. Sam podna-